

Sokrat: Točno. No iza toga opet treba pitati razbor i um: »Jesu li vam u miješanju što potrebne naslade?» rekli bismo pitajući um i razbor. Možda bi oni kazali: »Kakve naslade?»

Protarh: Vjerojatno.

- d *Sokrat:* Nakon toga naš bi govor bio ovakav: »Treba li» reći ćemo »da uz one istinite naslade budu uz vas još i one najveće i najjače?» – »A zašto, Sokrate,» rekli bi »kad nam stvaraju nebrojene zapreke, kad ludim prohtjevima potresaju duše u kojima stanujemo i kad nam općenito ne daju da se razvijamo, a prozrokujući zbog nemara zaborav naša duhovna čeda većinom uništavaju? Međutim za one naslade koje si naveo kao istinite i čiste smatraj da su nam upravo bliske i njima primiješaj one koje prate zdravlje i razboritost, pa i sve one koje kao pratilice cjelokupne vrline nju posvuda prate kao božicu. One pak koje uvijek prate nerazboritost i ostale nevaljalštine bilo bi zacijelo vrlo nerazumno da ih s umom miješa onaj koji je vidio najljepše i najmirnije miješanje i spajanje pa želi da u tome pokuša doznati što je u čovjeku i u svemiru po prirodi dobro i što treba nagađati da je sam pojam dobra.»
- 64 a

Zar nećemo kazati da će um razborito i primjenom samoga sebe to što sam sada naveo odgovoriti i o sebi i o pamćenju i o točnom shvaćanju?

Protarh: Svakako.

Sokrat: No nužno je doista i ovo jer se inače ne bi ostvarilo ono jedno.

- b *Protarh:* Što to?

Sokrat: Čemu ne primiješamo istinu, to nikako ne može niti bi moglo postati istinito.

Protarh: Pa kako bi i moglo?

40. Načini očitovanja dobra

Sokrat: Nikako. No ako je još što potrebno toj mješavini, recite ti i Fileb. Meni se pak čini da je sadašnje raspravljanje dovršeno kao neki bestjelesni red koji će lijepo vladati živim tijelom.

Protarh: Kaži, Sokrate, da je to i moje mišljenje!

Sokrat: Kad bismo rekli da smo sada već u predvorju stana c
Dobra, ne bismo li se, možda, na neki način točno izrazili?

Protarh: Meni se bar to čini.

Sokrat: No što je u toj mješavini najvrednije i ujedno što najviše uzrokuje da se takvo stanje svima nama čini ugodnim? Kada to razmotrimo, tada ćemo ispitati da li je to u svemiru primjerenije i srodnije nasladi ili umu.

Protarh: Točno. To nam je doista najkorisnije za naše pro- d
suđivanje.

Sokrat: Pa nije teško vidjeti uzrok svih miješanja zbog kojega bilo koje miješanje postaje potpuno vrijedno ili pak općenito nevrijedno.

Protarh: Kako to govoriš?

Sokrat: Nema zacijelo čovjeka koji to ne bi znao.

Protarh: Što to?

Sokrat: To da svako spajanje u kojem na bilo koji način nema mjere ni prirodnog razmjera nužno uništava u cjelini i ono što se miješa i samo sebe. Takvo naime spajanje ne postaje miješanje, nego svaki put stvarno neka neuredno složena nevolja za sve što joj pripada. e

Protarh: To je prava istina.

Sokrat: No sad nam je bit Dobra pobjegla u prirodu Ljepoga. Naime mjera i ravnomjernost zacijelo se posvuda stvarno javljaju kao ljepota i vrlina.

Protarh: Svakako.

Sokrat: Rekli smo da je i istina pomiješana u toj mješavini.

Protarh: Zaista.

Sokrat: No ako ne možemo uhvatiti Dobro u jednom pojmu, obuhvatimo ga u tri, naime u ljepoti, razmjeru i istini, pa re- 65 a
cimo da možemo potpuno opravdano uzeti to kao uzrok onoga što je u mješavini i da je zato što je to dobro, i ona postala dobra.

Protarh: Zaista potpuno opravdano.

41. Vrste dobara

b *Sokrat:* Tã već bi nam, Protarše, bilo tko bio dovoljan da o nasladi i razboritosti prosudi koja je od njih dviju srodnija najvećem dobru i najviše cijenjena među ljudima i među bogovima.

Protarh: To je doduše očito, ali bi ipak bilo bolje izložiti to u raspravljanju.

Sokrat: Prosuđujmo dakle svaku od tri stvari u odnosu prema nasladi i umu. Treba naime vidjeti čemu ćemo od toga dvoga pridijeliti svaku od te tri stvari kao srodniju.

Protarh: Govoriš li o ljepoti i istini i razmjeru?

c *Sokrat:* Da. Najprije uzmi istinu, Protarše! Pošto je uzmeš, obazri se na ono troje, na um, istinu i nasladu, počekaj mnogo vremena, pa odgovori sebi da li je istini srodnija naslada ili um!

d *Protarh:* Čemu treba vremena? Tã to se dvoje, mislim, mnogo razlikuje. Naslada je naime, kako se pripovijeda, najnepouzdanija od svega, a u ljubavnim nasladama, koje se smatraju najvećima, čak i kriva zakletva dobiva od bogova oprostjenje,⁴⁵ jer naslade poput djece nemaju nimalo uma. Um je pak isto što i istina ili joj je od svega najbližiji i najistinitiji.

Sokrat: Nakon toga ispitaj isto tako razmjer da li naslada ima više razboritosti ili razboritost više naslade.

e *Protarh:* I to ispitivanje koje si mi zadao vrlo je lako provesti. Mislim naime da nitko nije našao ništa postojeće što bi po prirodi bilo neumjerenije od naslade i neobuzdana veselja, a opet ništa umjerenije od uma i znanja.

Sokrat: Lijepo si rekao. No ipak kaži još i ovo treće: Je li nam um dobio više ljepote nego naslada, tako da je ljepši od naslade ili protivno?

Protarh: Ali doista, Sokrate, razboritost i um nitko nikada ni na javi ni u snu nije vidio ružne niti je ikako pomislio da su takvi bili ili da jesu ili da će biti.

Sokrat: Točno.

⁴⁵ Da u ljubavnim izjavama bogovi opraštaju ljudima krive zakletve, često se spominje kod antičkih pjesnika, i grčkih i rimskih.